

Ярошенко Т. М. Комплексна програма з курсу “Культурологія” для студентів філософського факультету. — Львів: ВЦ ЛНУ, 2004.

**Програма
з курсу “Культурологія”
для студентів філософського факультету**

СТРУКТУРА КУРСУ

Лекції

Розділ 1. Культурологія як наука

Тема 1.1. Місце культурології в системі гуманітарного знання	2 год.
Тема 1.2. Феномен культури	2 год.
Тема 1.3. Динаміка культури: загальні закономірності розвитку і функціонування	2 год.

Розділ 2. Морфологія культури: культурна багатоманітність людства.

Тема 2.1. Суб’єктне буття культури	2 год.
Тема 2.2. Типологія культури	3 год.

Розділ 3. Національно-регіональна своєрідність світової культури.

Тема 3.1. Китайська культурна самобутність	3 год.
Тема 3.2. Феномен японської культури	2 год.
Тема 3.3. Індійська культура	4 год.
Тема 3.4. Культура арабо-мусульманського світу	4 год.
Тема 3.5. Феномен європейської культури	6 год.
Тема 3.6. Українська культура як самобутнє духовне утворення	6 год.

Всього лекцій ----- 36 год.

Семінарські заняття

Тема 1. Специфіка культурології як науки	2 год.
Тема 2. Поняття культури	2 год.
Тема 3. Динаміка культури	2 год.
Тема 4. Морфологія культури	3 год.
Тема 5. Культура Заходу і Сходу	2 год.
Тема 6. Далекосхідний культурний регіон	5 год.
Тема 7. Індійська культурна специфіка	4 год.
Тема 8. Арабо-мусульманський культурний світ	4 год.
Тема 9. Європейська культура	6 год.
Тема 10. Феномен української культури	6 год.

Всього семінарських занять ----- 36 год.

Розділ 1. КУЛЬТУРОЛОГІЯ ЯК НАУКА

Тема 1.1. Місце культурології в системі гуманітарного знання (2 год.)

Культурологія як особлива галузь гуманітарного знання та її інтегративний характер. Культурологія і філософія. Мета, предмет та основні завдання культурологічних досліджень.

Історія зародження, становлення і розвитку культурології. Основні напрями і школи: еволюціонізм (Е. Б.Тайлор, Г.Спенсер, Дж.Дж.Фрезер, Л.Морган), неоеволюціонізм (Дж.Стюарт, Дж.Мердок); дифузійнізм (Ф.Боас, Ф.Гребнер, Л.Фробеніус), функціоналізм (Б.Малиновський, А.Редкліфф-Браун), структуралізм (К.Леві-Строс, М.Фуко, Ж.Лакан, Ж.Дерріда), психологічна антропологія (З.Фройд, Е.Фром, К.Г.Юнг, В.Вундт), ігрова концепція культури (Й.Гойзінга, Х.Ортега-і-Гасет, Г.Гессе), семіотичний (Е.Касіер, Ю.Лотман), методологічний (А.Кребер, К.Клакхон), діалогічний (В.Біблер), антропологічний (М.Мід) напрями, культурний релятивізм (М.Херсковіц), релігійна культурологія (Ж.Мерітен, Е.Жільсон, М.Бубер) та ін.

Українська культурологічна думка: М.Костомаров, І.Нечуй-Левицький, Дм.Дорошенко, І.Огієнко, Дм.Донцов, Дм.Чижевський, Є.Маланюк, О.Кульчицький, І.Мірчук, В.Янів, М.Шлемкевич, М.Попович та ін.

Тема 1.2. Феномен культури (2 год.)

Етимологія терміну культура. Еволюція поглядів на культуру; полісемантичність поняття “культура”. Аксіологічний і антропологічний підходи до культури.

Сутність і смисл культури. Мова культури: цінність, норма, знак, символ.

Культура як система цінностей. Структура культури. Дихотомія культури. Поліморфізм культури. Поняття “культурна домінанта”, “культурна ієрархія” “культурний код”, “культурний стиль” в системі культури. Функції культури. Культура і релігія. Культура і мораль. Культура і мистецтво. Культура і наука.

Культура і цивілізація.

Тема 1.3. Динаміка культури: загальні закономірності розвитку і функціонування (2 год.)

Співвідношення вертикалі і горизонталі; індивідуального і загального; абсолютного і відносного; суб’єктивного і об’єктивного; сутнісного і явленого; порядку і хаосу.

Культурна самобутність: традиція і новація; культурна спадщина та культурна спадкоємність. Поняття цілісності культури: єдність, гармонія, рівновага, органічність. Криза культури: конфлікт, вибух, розрив, деформація, мутація.

Основні форми, напрями і наслідки культурної взаємодії: діалог, комунікація; зближення і конфронтація; синтез, симбіоз, культурна мутація та культурна асиміляція; акультурація.

Прогрес і регрес, ритм і темп культури. Основні моделі культурного розвитку: циклічна (теорія “колообігу” в історії Дж.Віко, рух культурно-історичних типів М.Данилевського, життя “культурних організмів” О.Шпенглера, колообіг “локальних цивілізацій” А.Гойнбі, теорія “етногенезу” Л.М.Гумільова); теорія хвиль (П.Сорокін, Дм.Чижевський); еволюційна (Г.Спенсер, П.Тейяр де Шарден); синергетика (культура як система відкритого типу).

Розділ 2. МОРФОЛОГІЯ КУЛЬТУРИ: КУЛЬТУРНА БАГАТОМАНІТНІСТЬ ЛЮДСТВА.

Тема 2.1. Суб’єктне буття культури (2 год.)

Проблема суб’єкту в культурології. Співвідношення понять “суб’єкт культури” і “культурна одиниця”. Мікро- і макро-суб’єкт; особистісне і спільнотне буття культури.

Культура людини в категоріях: тіла, душі і духу; іманентного і трансцендентного; індивідуального і загального; вродженого і набутого; внутрішнього і зовнішнього. Цілісність духовного світу як необхідна передумова творчої реалізації особистості. Поняття “харизма”, “творча енергія” і “творча особистість”. Культура і характер людини. Духовність і ментальність.

Світова культура як макросистема. Культура людства. Єдність і багатоманітність світової культури: співвідношення понять “світова” і “загальнолюдська” культура. Етнічна, національна і регіональна культурна своєрідність, їх взаємозв’язок. Поняття субкультури.

Тема 2.2. Типологія культури (3 год.)

Специфіка та основні завдання типології культури. Поняття “тип культури” та “культурна ідентифікація”. Типологія культури і культурна компаративістика. Проблема критерія, основ класифікації культури.

Вузкопрофільна типологізація культури. Аполонівський і діонісіївський, релігійний і світський, міський і сільський, елітарний і масовий, чоловічий і жіночий, домашній і бездомний, діяльнісний і споглядальний, зрілий і юнацький типи культури.

Широкопрофільна типологізація культури: історична, регіональна, цивілізаційна.

Історична типологія культури. Головні критерії історичної типології: соціально-економічний, природньо-біологічний, релігійний, політичний, художньо-мистецький, ментальний, світоглядний. Поняття історико-культурних етапу, доби, формації, епохи: первісна, антична, середньовічна, нова, новітня або сучасна (модерн і постмодерн).

Регіональна типологія культури. Поняття “культурний регіон”. Широкомасштабна регіональна типологія: Захід і Схід; Північ і Південь. Середньомасштабна регіональна класифікація: європейсько-північноамериканський, далекосхідний, індійський, арабомусульманський, латиноамериканський, тропічно-африканський регіони.

Цивілізаційна типологія: аграрні та індустріальні; приморські і континентальні; відкриті і закриті (екстравертні та інтровертні) цивілізації. Типи міжцивілізаційної культурної взаємодії: європейський, тибетський, яванський, японський.

Розділ 3. НАЦІОНАЛЬНО-РЕГІОНАЛЬНА СВОЄРІДНІСТЬ СВІТОВОЇ КУЛЬТУРИ.

Тема 3.1. Китайська культура (3 год.)

Етимологічні версії поняття Китай (етноніми). Географічна, етнографічна (антропологічна), історична детермінанти китайської культури (Далекий Схід, азійство, монголоїдна раса, зміна династій).

Самобутні риси китайської культури; особливості менталітету, національного характеру. Даосизм, конфуціанство і легізм як традиційні духовні системи Китаю. Роль буддизму в історії китайської культури; феномен чань-буддизму.

Китайська схема культурного простору (Земля-Небо-Пустота-Дао) та місце людини у ній (Тріада Трьох начал).

Основи китайської мудрості: моральні принципи духовної практики; поняття “мудрець”, “духовний шлях” (“жень”, “вень”, “дао”, “у-вей”, “лі”, “ї”, “ці”). Гімнастика духу; робота з життєвою енергією; гармонія “їнь” і “ян”. Ритуал і церемонії; нумерологія і символізм в китайській культурі. Елементи китайської геософії: вода, гори, вітер. Філософія китайського саду. Секрети життєвого успіху (за китайським воєнним каноном “Сунь-цзи”).

Особливості художньої культури Китаю: музика, поезія, живопис, каліграфія. Традиційні архітектурні форми Китаю.

Цивілізаційні здобутки Китаю.

Тема 3.2. Феномен японської культури (2 год.)

Загальна культурологічна характеристика поняття Японія (Ніхон; острівна країна Далекого Сходу; “країна, де сходить Сонце”). Особливості японського національного характеру; стереотипи поведінки та мислення.

Духовні складники японської культури: сінтоїзм, конфуціанство, буддизм (дзен-буддизм, ребу-сінто). Сінтоїзм як основа японської культурної самобутності. Головні міфологеми японської виключності: культ Сонця (Аматерасу), культ імператора (мікадо). Сінтоїстські символи і цінності.

Японська культурна самобутність крізь призму міжнародних контактів (Китай, Індія, Західна Європа, Північна Америка). Конфуціанство і японська моральна культура (кодекси честі “бусідо” і “гірі”). Метафізика японської духовності: буддизм в культурі Японії (“дзен-буддизм”, “ребу-сінто”). Цивілізаційна специфіка Японії; феномен “японського чуда”.

Пантеїстичний естетизм як визначальна риса японської духовності. Японська філософія прекрасного: сабі, вабі, сібуй, юген.

Самобутні феномени японської культури: самураї, сумо, дзюдо, чайна церемонія, ікебана, поезія (хайку, танки), театр “но” і “кабукі”.

Тема 3.3. Індійська культура (4 год.)

Етнонаціональна характеристика Індії та її мовна специфіка. Складники індійської культурної самобутності: спадщина дравідів та аріїв; впливи мусульманської та європейської культур.

Домінанти індійської культурної специфіки і комунікації: літературна мова санскрит та релігія. Священні літературні тексти індійської культури: Веди, Закони Ману, Махабхарата, Рамаїяна, Бхагаватгіта.

Основні релігійно-філософські системи Індії (ведизм, брагманізм, буддизм, джайнізм, індуїзм, сикхізм) та особливості їхнього характеру (синкретизм), символіки, ціннісного наповнення.

Індійська духовність: головні ідеї, принципи, норми, цінності (карма, каста, дхарма, артха, кама, мокша, ахімса, сансара, атман, нирвана, брагман, майя, асана, мудра). Медитація як засіб духовного вдосконалення. Вегетаріанство - феномен індійської моральної культури.

Співвідношення понять “індійська” та “індуська” культури; ідентифікація понять “індієць”, “індус” та “індуїст”. Традиційна система життєвих цінностей індуської культури: кама, артха, дхарма, мокша.

Цивілізаційна особливість Індії та її головні принципи. Касти як соціальний феномен індійської культури.

Сакральне мистецтво: архітектурні форми (ступа (пагода), стамбхи, чайтья, віхара і вімана), скульптура. Феномен індійського танцю.

Тема 3.4. Культура арабо-мусульманського світу (4 год.)

Головні ідентитети арабо-мусульманського культурного світу: релігія іслам і арабська мова. Історія становлення і розвитку арабо-мусульманської культури: ранній доісламський період; мусульманська доба.

Культура доісламського періоду: кочове, землеробське населення; політеїзм, поезія бедуїнів; давньо-йеменські, сірійсько-елліністичні, іудейські, іранські культурні впливи.

Іслам як система духовно-ціннісних орієнтирів: релігійний, соціальний, моральний, політико-правовий аспекти (віра, обов'язки і заборони; Аллах, Мухамед, Коран, Суна, халіфат, шаріат). Іудаїзм і християнство в культурі ісламу. Символіка ісламу. Священні міста та матеріальні святині ісламу.

Філософсько-містична течія в ісламі: суфізм. Поняття “духовний шлях” і “духовне вдосконалення” за суфізмом (Любов-Краса-Велич-Божественне).

Особливості художньої культури арабо-мусульманського світу: характерні риси (антиантропоморфізм, декоративність, символізм та містицизм); провідні жанри (орнаментальне декоративне мистецтво, каліграфія, поезія). Головні архітектурні форми в культурі мусульманства (мечеть). Арабески як феномен арабо-мусульманської культури.

Релігійно-побутова культура арабо-мусульманського світу: звичаї, обряди. Місце і роль жінки в суспільстві.

Тема 3.5. Феномен європейської культури (6 год.)

“Європа” як культурологічне поняття: історія смислових метаморфоз поняття “європа”. Культурна ідентифікація Європи (за суб'єктом, територією, історією); поняття європейської культурної самобутності.

Античність як історико-культурна передумова європейської культури. Античність - тип культури: космологізм; полісність; антропоцентризм; міфологізм. Проблема розкодування античної культури; значення міфу (ключ культури). Грецька античність; головні риси (споглядальність, естетизм, пластичність) та провідні сфери (міфологія, філософія, мистецтво). Римська античність. Характер римської культури: цивільність, практицизм, утилітарність, нормативність, видовищність. Домінанти римської культури: логіка, релігія, практично - прикладні науки (етика, право, мистецтво красномовства тощо).

Християнські засади і виміри європейської культури: середньовічна доба; романо-католицький, слов'яно-православний та германо-протестантський духовні світи. Релігія і мораль як визначальні основи середньовічної системи культури: принцип теоцентризму; християнська символіка як мова середньовічної культури; аскетизм. Романський і готичний художні стилі європейського середньовіччя та їх національні різновиди. Чернецтво і рицарство як соціокультурні феномени середньовічної Європи.

Відродження, Реформація і Контрреформація в історії європейської культури.

Доба Нового часу як історична модель типово європейської культури: просвітницький раціоналізм; наука, модернізм, європоцентризм. Національні особливості європейського Просвітництва (французькі, англійські, німецькі). Цивілізаційне спрямування культури Нового часу. Бароко, рококо як художнє обличчя європейської культури Нового часу.

Генеральні тенденції європейського культурного розвитку у ХІХ ст.: класицизм і романтизм.

Модернізм і постмодернізм як сучасна метаморфоза європейського культурного розвитку; мутація і трансмутація.

Тема 3.6. Українська культура як самобутнє духовне утворення (6 год.)

Проблема етногенезу українців: основні концепції походження українського народу; історичні версії етноніму “Україна”. Мовні та психологічні особливості українців.

Своєрідність геокультурного становища України. Українська культура між Заходом і Сходом; український національний характер; межовий, екзистенційно-бароковий тип духовності.

Проблема критерію історичної періодизації української культури; теорія культурних хвиль та культурно-історичних епох Дм.Чижевського та її ремінісценція на українському ґрунті. Історичні складники української культурної самобутності: староруський, візантійський, германський, польсько-литовський, угорський, слов’янський. Проблема російських впливів в українському культурному просторі.

Визначальні сфери української культури: релігія, мораль, мистецтво. Релігійна своєрідність української культури: язичництво і християнство. Українська культура як елемент православно-слов’янського духовного світу.

Бароко і романтизм як типові епохи української самобутності. Запоріжська Січ в історії культури України. Козацтво як лицарський ідеал української моральної культури. Ідеал жінки в історії української культури. Танець і пісня як вияв української духовності.

Список використаної і рекомендованої літератури

- Антологія досліджень культури. Т. 1. Інтерпретація культури. - Санкт-Петербург, 1997.
- Быстрова А.Н. Мир культуры (Основы культурологии). Учебное пособие. - М., 2002.
- Гуревич П.С. Культурология: Учебник. – М., 1999.
- Енциклопедія постмодернізму /За ред. Ч.Вінквіста та В.Тейлора. – К.: Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2003.
- Ерасов Б.С. Социальная культурология.- М, 1997.
- Історія світової культури. Культурні регіони: Навч. посіб. - К., 1994.
- История искусств: Учеб. пособие для учащ. худож. школ и училищ. - Мн., 1997.
- Кармин А.С. Основы культурологии: морфология культуры. - СПб., 1997.
- Корінний М.М., Потапов Г.Г., Шевченко В.Ф. Короткий термінологічний словник з української та зарубіжної культури. – К., 2000.
- Культурология. - М., 1999.
- Культурология: Хрестоматия. - М., 2000.
- Культурология. XX век. Словарь. - Санкт-Петербург, 1997.
- Культурология. Учебное пособие. - Ростов-на-Дону, 1997.
- Лекції з історії світової та вітчизняної культури. - Львів, 1994.
- Мірчук І. Історія української культури.- Мюнхен - Львів, 1994.
- Оганов А.А., Хангельдиева И.Г. Теория культуры: Учебное пособие для вузов. - М., 2001.
- Огієнко І. Українська культура. - К., 1991.
- Петрухинцев Н.И. XX лекций по истории мировой культуры: Учеб. пособие для студ. Высш. Учеб. заведений. – М., 2001.
- Полікарпов В.С. Лекції з історії світової культури. - Харків, 1990.
- Попович М. Нарис історії культури України. - К., 1998.
- Семчишин М. Тисяча років української культури. - К., 1993.
- Українська та зарубіжна культура: Навч. посіб. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2000.
- Философия культуры. Становление и развитие. - СПб, 1998.
- Хоруженко К.М. Культурология. Энциклопедический словарь. - Ростов-на-Дону, 1997.
- Хрестоматия по культурологии: Учеб. пособие. - М., 1998.
- Чернокозов А.И. История мировой культуры. - Ростов-на-Дону, 1997.
- Энциклопедический словарь по культурологии. - М, 1997.

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ

Тема 1. Специфіка культурології як науки (2 год.)

1. Історичні передумови виникнення культурології як науки.
2. Культурологія і філософія.
3. Основні напрямки і школи в культурології.
4. Українська культурологічна думка.

Теми наукових доповідей

1. Криза філософського знання як передумова зародження культурології.
2. Культурологія і етнологія.
3. Культурологія і психологія.
4. Культурологія і соціологія.
5. Культурологія і лінгвістика.
6. Антропологічний напрямок в культурології.
7. Культурологія структуралізму.
8. М.Костомаров як один з родоначальників української культурологічної думки..

Література

- Антология исследований культуры. Т.1. Интерпретация культуры. - Санкт-Петербург, 1997.
- Быстрова А.Н. Мир культуры (Основы культурологии). Учебное пособие. - М., 2002.
- Гуревич П.С. Культурология: Учебник. – М., 1999.
- Енциклопедія постмодернізму /За ред. Ч.Вінквіста та В.Тейлора. – К.: Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2003.
- Ерасов Б.С. Социальная культурология. – М., 1997.
- Корінний М.М., Потапов Г.Г., Шевченко В.Ф. Короткий термінологічний словник з української та зарубіжної культури. – К., 2000.
- Лекції з історії світової та вітчизняної культури. - Львів, 1994.
- Оганов А.А., Хангельдиева И.Г. Теория культуры: Учебное пособие для вузов. - М., 2001.
- Кармин А.С. Основы культурологии: морфология культуры. - СПб., 1997.
- Культурология. - М., 1999.
- Культурология. XX век. Словарь. - Санкт-Петербург, 1997.
- Культурология. Учебное пособие. - Ростов-на-Дону, 1997.
- Риккерт Г. Науки о природе и науки о культуре. // Культурология. - С.239-243.
- Философия культуры. Становление и развитие. - СПб, 1998.
- Чернокозов А.И. История мировой культуры. - Ростов-на-Дону, 1997.
- Энциклопедический словарь по культурологии. – М., 1997.

Тема 2. Поняття культури (2 год.)

1. Сутність і смисли культури.
2. Філософські концепції культури.
3. Мова культури.
4. Структура і функції культури.
5. Культура і цивілізація.

Теми наукових доповідей

1. Аксиологічний підхід до культури.
2. Семіотичний аналіз культури.
3. Символ як форма мовної культури.
4. Культура і мораль.
5. Культура і наука.
6. Культура і мистецтво.
7. Поняття артефакту в сучасній культурі.
8. Креативна функція культури.
9. Культура і цивілізація в творах О.Шпенглера.

Література

- Аристотель. Соч. В 4 т. - М., 1975. - Т.1. - С. 65-67, 394-396.
- Аргуалес Х., Аргуалес М. Мандала. - М., 1993. - С. 29-45.
- Бердяев Н.А. Философия неравенства. - М., 1990. - С.248-249.
- Вебер М. Наука как призвание и профессия.// М.Вебер. Избранные произведения. - М., 1990. - С. 707-734.
- Гадамер Г.-Г. Актуальность прекрасного. - М., 1991. - С. 43-60.
- Енциклопедія постмодернізму /За ред. Ч.Вінквіста та В.Тейлора. – К.: Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2003.
- Корінний М.М., Потапов Г.Г., Шевченко В.Ф. Короткий термінологічний словник з української та зарубіжної культури. – К., 2000.
- Лекції з історії світової та вітчизняної культури. - Львів, 1994.
- Маритен Ж. Ответственность художника.// Самосознание европейской культуры. - М., 1991. - С. 171-178.
- Оганов А.А., Хангельдиева И.Г. Теория культуры: Учебное пособие для вузов. - М., 2001.
- Тайлор Э.Б. Первобытная культура.// Культурология. - М.,1999. - С.229-232.
- Хайдеггер М. Вопрос о технике.// М. Хайдеггер. Время и бытие. - М., 1993. - С. 221-236, 238-252.
- Хейзинга Й. Homo Ludens. Опыт определения игрового элемента культуры. - М., 1992. - С.7-9, 13-14, 61-62, 196-197, 238, 260-264.
- Фрейд З. Психоанализ. Религия. Культура. - М., 1992. - С.19-21, 24-27, 30, 32, 34-36, 51-52, 88-89, 93-95.
- Фромм Э. Душа человека. - М., 1992. - С. 185-189.
- Шлемкевич М. Загублена українська людина. - К., 1992. - С.97-111.
- Шпенглер О. Закат Европы: В 2 т. - Новосибирск, 1993. - Т.1. С.37-49, 69-70, 169-174, 198, 231-236, 248-255, 289-292, 397-398.
- Шпенглер О. Человек и техника. // Культурология. XX век: Антология. - М., 1995. - С. 454-492.

- Юнг К.Г. Психология и поэтическое творчество.// Самосознание европейской культуры. - М., 1991. С.115-118.
- Ясперс К. Истоки истории и ее цель. // К. Ясперс. Смысл и назначение истории. - М., 1991. С. 109-113.

Тема 3. Динаміка культури (2 год.)

1. Поняття культурної самобутності: механізм становлення і розвитку.
2. Типи міжкультурної взаємодії.
3. Криза культури.
4. Основні моделі культурного розвитку.

Темі наукових доповідей

1. Традиція і новація в історичному розвитку культури.
2. Криза культури в культурологічних поглядах Й.Гойзінги.
3. Теорія культурного вибуху Ю.Лотмана.
4. Еволюційна модель культурного розвитку.
5. Теорія хвиль культурного розвитку у праці Дм.Чижевського “Культурно-історичні епохи”.
6. Культура як діалог.

Література

- Вебер А. Избранное: Кризис европейской культуры. - Санкт-Петербург, 1998. - С.7-40.
- Данилевский Н.Я. Россия и Европа. - М., 1991. - С. 85-90, 91-106, 471-472, 477-492, 500, 508-509.
- Енциклопедія постмодернізму /За ред. Ч.Вінквіста та В.Тейлора. – К.: Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2003.
- Ерасов Б.С. Социальная культурология. – М., 1997.
- Лотман Ю.М. Культура и взрыв. - М., 1992.
- Нейсбит Д. Мегатренды. – М., 2003.
- Оганов А.А., Хангельдиева И.Г. Теория культуры: Учебное пособие для вузов. - М., 2001.
- Сорокин П. Человек. Цивилизация. Общество. - М., 1992. - С. 428-433.
- Тойнби Дж.А. Постижение истории.// Культурология. - М., 1999. - С. 38-40, 45-47, 77-81, 119-121, 259-261, 284-294, 536-540.
- Хангтингтон С. Столкновение цивилизаций. – М., 2003.
- Хейзинга Й. Homo Ludens. Опыт определения игрового элемента культуры. - М., 1992. - С. 265-273.
- Швейцер А. Культура и этика. - М., 1973. - С.51-97, 327-341.
- Шлемкевич М. Загублена українська людина. - К., 1992. - С. 50-51, 111- 114.
- Чижевський Д. Культурно-історичні епохи. - Авгсбург, 1948.
- Ясперс К. Смысл и назначение истории. - М., 1991. - С. 32-36, 51-53.

Тема 4. Морфологія культури (3 год.)

1. Культура особистості.
2. Етнічна культура.

3. Національна культура.
4. Регіональна культура.
5. Поняття субкультури.
6. Світова і загальнолюдська культура.

Теми наукових доповідей

1. Інтелігентність як сутнісна характеристика культури особистості.
2. Особливості емоційної культури.
3. Мовна культура особистості.
4. Культура мислення.
5. Співвідношення етнічної та національної культури.
6. Історична типологія культури.
7. Концепція етногенезу Л.Гумільова.
8. Аполоніївський і діонісійський типи культури.
9. Феномен харизми в культурі особистості.
10. Масова і елітарна культура.

Література

- Бердяев Н.А. Смысл творчества // Н.А. Бердяев. Философия свободы. Смысл творчества. - М., 1989. - С. 293-323.
- Гердер И.Г. Идеи к философии истории человечества. - М., 1977. - С.441-442.
- Гумилев Л.Н. Этносфера. История людей и история природы. - М., 1993.
- Данилевский Н.Я. Россия и Европа. - М., 1992.
- Енциклопедія постмодернізму /За ред. Ч.Вінквіста та В.Тейлора. – К.: Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2003.
- Ибн Сина (Авиценна). Избранные философские произведения. - М., 1980. - С. 472-478.
- Корінний М.М., Потапов Г.Г., Шевченко В.Ф. Короткий термінологічний словник з української та зарубіжної культури. – К., 2000.
- Нейсбит Д. Мегатренды. – М., 2003.
- Оганов А.А., Хангельдиева И.Г. Теория культуры: Учебное пособие для вузов. - М., 2001.
- Ортега-и-Гассет Х. Эстетика. Философия культуры. - М.,1991. - С.309-311, 319-324, 349-350.
- Психология толп. – М., 1998.
- Тейяр де Шарден П. Феномен человека. - М., 1987. - С.136-137.
- Фараби. Существо вопросов.// Антология мировой философии: в 4 т. - М., 1969. Т.1. Ч.2. - С.728-729.
- Хантингтон С. Столкновение цивилизаций. – М., 2003.

Тема 5. Культура Заходу і Сходу (2 год.)

1. Захід і Схід як культурологічні поняття.
2. Особливості культурної ідентифікації Заходу.
3. Ціннісно-сміслові характеристики культури Сходу.

Теми наукових доповідей

1. Європоцентристський підхід до проблеми Заходу і Сходу.
2. М. Вебер про відмінності Заходу і Сходу.
3. Поняття Заходу і Сходу в європейському масштабі.

Література

- Антология исследований культуры. Т.1. Интерпретация культуры. - Санкт-Петербург, 1997.
- Быстрова А.Н. Мир культуры (Основы культурологии). Учебное пособие. - М., 2002.
- Вебер М. Хозяйственная этика мировых религий // Религиоведение. Хрестоматия. - М., 2000. - С. 542-570.
- Гуревич П.С. Культурология: Учебник. – М., 1999.
- Ерасов Б.С. Социальная культурология. – М., 1997.
- Кармин А.С. Основы культурологии: морфология культуры. - СПб., 1997.
- Конрад Н.И. Запад и Восток. - М., 1972.
- Культурология. - М., 1999.
- Культурология. XX век. Словарь. - Санкт-Петербург, 1997.
- Культурология. Учебное пособие. - Ростов-на-Дону, 1997.
- Лекції з історії світової та вітчизняної культури. - Львів, 1994.
- Нейсбит Д. Мегатренды. – М., 2003.
- Сінькевич О.Б. Історія етичної думки в Україні. Текст лекцій. – Львів, ЛНУ. 2000.
- Философия культуры. Становление и развитие. - СПб, 1998.
- Хамітов Н.В., Гармаш Л.Н., Крилова С.А. Історія філософії. Проблема людини та її меж. - К., 2000.
- Хангтингтон С. Столкновение цивилизаций. – М., 2003.
- Энциклопедический словарь по культурологии. – М., 1997.

Тема 6. Далекосхідний культурний регіон (5 год.)

1. Етнонаціональні особливості культури далекосхідного регіону.
2. Духовні детермінанти китайської культурної самобутності (даосизм, конфуціанство, буддизм, легізм).
3. Традиційні основи японської культури: сінтоїзм, дзен-буддизм.
4. Японський тип цивілізації (феномен “японського чуда”).
5. Особливості художньої культури далекосхідного регіону.

Тема наукових доповідей

1. Китайські церемонії.
2. Бойові мистецтва Сходу.
3. Мистецтво чаювання (чайна церемонія) в культурі далекосхідного регіону.
4. Мистецтво композиції квітів: ікебана.
5. Китайський гороскоп.
6. Садово-паркове мистецтво далекосхідного культурного регіону.

Література

- Быстрова А.Н. Мир культуры (Основы культурологии). Учебное пособие. - М., 2002.
- Вайнтриб І.В. Священні лики цивілізацій. - К., 2001.
- Васильев Л.С. История религий Востока. - М., 1988.
- Вонг Е. Даосизм. - М., 2001.
- Дао-Дэ цзин, Ле-цзы, Гуань-цзы: Даосские каноны. - М., 2002.
- Даосская алхимия. - СПб., 2001.
- Історія світової культури. Культурні регіони: Навч. посібник. - К., 2000.
- История искусств: Учеб. пособие. - Мн., 1997.
- Конрад Н.И. Запад и Восток. - М., 1972.
- Конрад Н.И. Очерки истории культуры средневековой Японии. - М., 1980.
- Корінний М.М., Потапов Г.Г., Шевченко В.Ф. Короткий термінологічний словник з української та зарубіжної культури. - К., 2000.
- Лекції з історії світової та вітчизняної культури. - Львів, 1994.
- Малерб Мишель. Религии человечества: миф, религия, культура. - Москва- Санкт-Петербург, 1997.
- Малявин В.В. Китайская цивилизация. - М., 2000.
- Малявин В.В. Сумерки Дао. Культура Китая на пороге Нового времени. - М., 2000.
- Мещеряков А.Н. Древняя Япония: буддизм и синтоизм (проблема синкретизма). - М., 1987.
- Мифы народов мира. Энциклопедия: в 2-х т. - М., 1998.
- Мудрость китайского быта: Успех. Здоровье. - М., 2003.
- Полікарпов В.С. Лекції з історії світової культури: Навч. посібник. - Х., 1990.
- Овчинников Е. Ветка сакуры. - М., 1971.
- Оганов А.А., Хангельдиева И.Г. Теория культуры: Учебное пособие для вузов. - М., 2001.
- Торчинов Е.А. Даосизм: опыт историко-религиозного описания. - СПб., 1998.
- Хангтингтон С. Столкновение цивилизаций. - М., 2003.
- «Цветущая вишня». Японские пятистишия. - Ростов н/Д., 2000.

Тема 7. Індійська культурна специфіка (4 год.)

1. Індійська культура як релігійно-філософська система.
2. Головні моральні принципи індійської духовності.
3. Мова символів індійської культури.
4. Цивілізаційна своєрідність індійської культури: касты.
5. Індуська система життєвих цінностей.
6. Особливості побутової культури Індії.
7. Сакральне мистецтво Індії.

Теми наукових рефератів

1. Міфологічний світ індійської культури.
2. Староіндійський епос (Махабхарата і Рамаєна).
3. Вегетаріанство як феномен індійської моральної культури.
4. Традиційний індійський танець.
5. Закон карми як принцип індійської духовності.

Література

- Бонгард-Левин Г.М. Древнеиндийская цивилизация. - М., 1993.

- Бхагавадгіта (Божественна пісня). - Париж-Львів-Цвікау, 1999.
- Быстрова А.Н. Мир культуры (Основы культурологии). Учебное пособие. - М., 2002.
- Вайнтрауб І.В. Священні лики цивілізацій. - К., 2001.
- Васильев Л.С. История религий Востока. - М., 1988.
- Вупанішади. - Львів, 1999.
- Історія світової культури. Культурні регіони: Навч. посібник. - К., 2000.
- История искусств: Учеб. пособие. - Мн., 1997.
- Корінний М.М., Потапов Г.Г., Шевченко В.Ф. Короткий термінологічний словник з української та зарубіжної культури. – К., 2000.
- Лекції з історії світової та вітчизняної культури. - Львів, 1994.
- Мифы народов мира. Энциклопедия: в 2-х т. - М., 1998.
- Оганов А.А., Хангельдиева И.Г. Теория культуры: Учебное пособие для вузов. - М., 2001
- Ольденбург С.Ф. Культура Индии. - М., 1991.
- Полікарпов В.С. Лекції з історії світової культури: Навч. посібник. - Х., 1990.
- Хантингтон С. Столкновение цивилизаций. – М., 2003.
- Яковлев Е.Г. Искусство и мировые религии. - М., 1977.
- Яковлев Е.Г. Эстетика. - М., 1999.

Тема 8. Арабо-мусульманський культурний світ (4 год.)

1. Іслам як основа арабо-мусульманської культурної самобутності.
2. Морально-правові аспекти арабо-мусульманської культури.
3. Суфізм як містичний напрямок в культурі ісламу.
4. Релігійно-побутова культура арабо-мусульманського світу.
5. Особливості естетичної культури арабо-мусульманського регіону.
6. Головні святині арабо-мусульманського культурного світу.

Темі наукових доповідей

1. Арабська поезія.
2. Арабська каліграфія.
3. Мечеть як архітектурне обличчя арабо-мусульманського світу.
4. Ісламський фундаменталізм в історії арабо-мусульманського Сходу.
5. Любов як моральний принцип арабо-мусульманського містицизму.
6. Арабески як феномен арабо-мусульманської культурної самобутності.
7. Шаріат і правова культура мусульманського світу.
8. Коран як культурна пам'ятка арабо-мусульманського регіону.

Література

- Бартольд В.В. Ислам и культура мусульманства. - М., 1992. - С. 105-106, 107-110.
- Быстрова А.Н. Мир культуры (Основы культурологии). Учебное пособие. - М., 2002.
- Вайнтрауб І.В. Священні лики цивілізацій. - К., 2001.
- Історія світової культури. Культурні регіони: Навч. посібник. - К., 2000.
- Еремеев Д.В. Ислам: образ жизни и стиль мышления. - М., 1990.
- Коран. - К., 2002.
- Корінний М.М., Потапов Г.Г., Шевченко В.Ф. Короткий термінологічний словник з української та зарубіжної культури. – К., 2000.
- Лекції з історії світової та вітчизняної культури. - Львів, 1994.

- Массэ А. Ислам: очерк истории. - М., 1982.
- Милерб Мишель. Религии человечества: миф, религия, культура. - Москва-Санкт-Петербург, 1997.
- Мифы народов мира. Энциклопедия: в 2-х т. - М., 1998.
- Мудрость суфиев. - СПб., 2001.
- Оганов А.А., Хангельдиева И.Г. Теория культуры: Учебное пособие для вузов. - М., 2001.
- Омар Хайям. Хафиз. Рубаи.Газели. - М., 2003
- Полікарпов В.С. Лекції з історії світової культури: Навч. посібник. - Х.,1990.
- Хангтингтон С. Столкновение цивилизаций. – М., 2003.
- Хрестоматия по исламу. - М., 1994.
- Яковлев Е.Г. Искусство и мировые религии. - М., 1977.
- Яковлев Е.Г. Эстетика. - М., 1999.

Тема 9. Європейська культура (6 год.)

1. Етимологічні версії поняття “європа”.
2. Європа як суб’єкт світової культури.
3. Культурний код і культурні ідентичності Європи.
4. Антична доба в історії європейської культури: грецька античність; римська античність.
5. Християнські основи європейської культури.
6. Гуманістичні здобутки епохи Ренесансу.
7. Реформація в історії європейської культури; цінності протестантської культури.
8. Бароко, рококо, класицизм в художній культурі Європи.
9. Класична доба європейського культурного розвитку: раціоналізм, наука і техніка.
10. Сучасна європейська культура: постмодерн.

Темі наукових доповідей

1. Миф як основа античної культури.
2. Поліс як соціокультурний феномен грецької античності.
3. Агони в культурі античного світу.
4. Олімпійські ігри як явище античної культури.
5. Сім чудес світу.
6. Старогрецька освіта та виховання.
7. Грецька трагедія.
8. Античний театр.
9. Афіський Акрополь як архітектурна пам’ятка старогрецької культури.
10. Характерні особливості Римської античної культури.
11. Римські держава і право.
12. Давньоримська видовищна культура.
13. Література “золотого віку” римської античності.
14. Моральні засади християнства.
15. Християнська символіка середньовічної культури.
16. Святість як феномен християнської культури.
17. Етнонаціональна своєрідність європейської культури.
18. Церква як соціокультурний феномен Європи.
19. Готика в художній культурі європейського середньовіччя: особливості національних шкіл.
20. Класичний європейський університет.

21. Рицарство (лицарство) як феномен середньовічної культури.
22. Середньовічна література.
23. Італійський Ренесанс.
24. Північне Відродження.
25. Великі наукові відкриття епохи Нового часу.
26. Просвітництво в історії культури Європи.
27. Романтизм як культурна епоха європейського розвитку.
28. Сюрреалізм та його місце в культурі ХХ ст.
29. Авангардизм в художній культурі ХХ ст.
30. Молодіжні субкультури 2-ї пол. ХХ ст..

Література

- Быстрова А.Н. Мир культуры (Основы культурологии). Учебное пособие. - М., 2002.
- Вайнтриб І.В. Священні лики цивілізацій. - К., 2001.
- Васильев Л.С. История религий Востока. - М., 1988.
- Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму. - К., 1994.
- Вейс Герман. История цивилизации архитектура, вооружение, одежда, утварь. Иллюстрированная энциклопедия в 3-х томах. - М., 1998.
- Гуревич А.Я. Культура безмолствующего большинства. - М., 1990.
- Гуревич А.Я. Категории средневековой культуры. - М., 1992.
- Енциклопедія постмодернізму /За ред. Ч.Вінквіста та В.Тейлора. – К.: Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2003.
- Історія світової культури. Культурні регіони: Навч. посібник. - К., 2000.
- История искусств: Учеб. пособие. - Мн., 1997.
- Кант И. Опыт введения в философию понятия отрицательных величин.// Культурология: Хрестоматия. - М., 2000. - С.421-431.
- Кессиди Ф. К проблеме греческого чуда.// Культурология. - Ростов-на-Дону, 1997. - С.562-573.
- Конрад Н.И. Запад и Восток. - М., 1972.
- Корінний М.М., Потапов Г.Г., Шевченко В.Ф. Короткий термінологічний словник з української та зарубіжної культури. – К., 2000.
- Ле Гофф Ж. Цивилизация средневекового Запада. – М., 1992.
- Лекції з історії світової та вітчизняної культури. - Львів, 1994.
- Нейсбит Д. Мегатренды. – М., 2003.
- Павличко С. Лабіринти мислення. Інтелектуальний роман сучасної Великобританії. – К., 1993.
- Петрухинцев Н.Н. XX лекций по истории мировой культуры. - М., 2001.
- Полікарпов В.С. Лекції з історії світової культури: Навч. посібник. - Х., 1990.
- Поръяз А. Мировая культура: Средневековье. - М., 2001.
- Оганов А.А., Хангельдиева И.Г. Теория культуры: Учебное пособие для вузов. - М., 2001.
- Оссовская М. Рыцарь и буржуа. Исследование по истории морали. - М., 1987.
- Тэн И. Философия искусства. – М., 1996.
- Уотс Алан. Миф и ритуал в христианстве. - К., 2003.
- Хамітов Н.В., Гармаш Л.Н., Крилова С.А. Історія філософії. Проблема людини та її меж. - К., 2000.
- Хангтингтон С. Столкновение цивилизаций. – М., 2003.

Тема 10. Феномен української культури (6 год.)

1. Історія етноніму Україна.
2. Мовні та психологічні особливості українців.
3. Основні концепції походження українців.
4. Духовні складники української культурної самобутності.
5. Історична типологізація української культури.
6. Феномен “відродження” в українському культурному розвитку.
7. Язичництво в культурній самобутності України.
8. Україна і православно-слов’янський культурний світ.
9. Українська культура між Заходом і Сходом.

Теми наукових доповідей.

1. Проблема української ментальності в культурологічній думці України.
2. Культ землі в історії української культури.
3. Літературні пам’ятки Київської Русі.
4. Процес християнізації в культурному розвитку України.
5. Золотий вік львівського Ренесансу.
6. Культура козацької держави.
7. Козацтво як феномен лицарської культури України.
8. Українське бароко.
9. Місце Києво-Могилянської академії в історії культури України.
10. Г.Сковорода як типовий представник української культури.
11. Роль і значення УГКЦ в історії культури України.
12. Постать Т.Шевченка в культурному розвитку України.
13. Типологія соціальних характерів українців в культурологічних поглядах М.Шлемкевича.
14. Особливості сучасного розвитку культури України.

Література

- Багалій Д. Український мандрований філософ Григорій Сковорода. – К., 1992.
- Бичко А.К., Бичко І.В., Табачковський В.Г. Історія філософії: Підручник. - К., 2001.
- Гнатюк В. Нарис української міфології. – Львів, 2000.
- Енциклопедія Українознавства. Загальна частина. – Київ, 1995.
- Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст: Франківський період. - К., 1993.
- Історія світової культури: Культурні регіони: Навч. посіб. - К., 1994.
- Корінний М.М., Потапов Г.Г., Шевченко В.Ф. Короткий термінологічний словник з української та зарубіжної культури. – К., 2000.
- Культура українського народу: навч. посібник. – К., 1994.
- Кульчицький О. Основи філософії і філософічних наук. - Мюнхен-Львів, 1995.
- Лекції з історії світової та вітчизняної культури. - Львів, 1994.
- Маланюк Є. Нариси з історії нашої культури. - К., 1992.
- Мірчук І. Історія української культури. - Мюнхен - Львів, 1994.
- Огієнко І. Українська культура. - К., 1991.
- Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі: Монографія. – Київ, 1999.
- Пашук А. Українська церква і незалежність України: Монографія. – Львів, 2003.
- Полікарпов В.С. Лекції з історії світової культури. - Харків, 1990.

- Попович М. Нарис історії культури України. - К., 1998.
- Семчишин М. Тисяча років української культури. - К., 1993.
- Українська душа. - К., 1992.
- Українська культура: Лекції за редакцією Дмитра Антоновича. – К., 1993.
- Українська та зарубіжна культура: Навч. посіб. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2000.
- Чижевський Д. Культурно-історичні епохи. - Авгсбург, 1948.
- Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні. – Нью-Йорк, 1991.
- Шлемкевич М. Загублена українська людина. - К., 1992. С. 50-51, 111- 114.
- Янів В. Нариси до історії української етнопсихології. – Мюнхен, 1993.

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

КОМПЛЕКСНА ПРОГРАМА

**з курсу “КУЛЬТУРОЛОГІЯ”
для студентів філософського факультету**

Львів

Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка

2004

Рекомендовано до друку

Уклала **Т.М.Ярошенко**

Редактор **М.М.Мартиняк**

Комплексна програма

з курсу “Культурологія” для студентів філософського факультету

Львівський національний університет імені Івана Франка

Ярошенко Тетяна Миколаївна

КОМПЛЕКСНА ПРОГРАМА

з курсу “Культурологія”

для студентів філософського факультету

Уклала **Т.М.Ярошенко**

Редактор **М.М.Мартиняк**

Підп. до друку ..... Формат 60x84/16

Папір друк. Різогр. друк. Умовн. друк. арк. ....

Обл.-вид. арк. .... Тираж 100 прим. Зам.

Львівський національний університет
імені Івана Франка. Філософський факультет
79000 Львів, вул. Університетська, 1

КОМПЛЕКСНА ПРОГРАМА

з курсу **“Культурологія”**

для студентів філософського факультету

Уклала **Т.М.Ярошенко**

Редактор **М.М.Мартиняк**

Підп. до друку ..... Формат 60x84/16

Папір друк. Різогр. друк. Умовн. друк. арк. ....

Обл.-вид. арк. .... Тираж 100 прим. Зам.

Львівський національний університет
імені Івана Франка. Філософський факультет
79000 Львів, вул. Університетська, 1

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

КОМПЛЕКСНА ПРОГРАМА

**з курсу “КУЛЬТУРОЛОГІЯ”
для студентів філософського факультету**

Львів

Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка

2004

ДОДАТОК ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.

Література до т.1.

- Кульчицький О. Іван Мірчук – дослідник української духовності. // Україна: філософський спадок століть. Хроніка - 2000. - Випуск 37-38. – К., 2000. – С.53-65.
- Кульчицький О. Вчитель життя. Пам’яті М. Шлемкевича. // Україна: філософський спадок століть. Хроніка - 2000.- Випуск 37-38. – К., 2000. – С. 691-698.

Література до т.2.

- Зиммель Г. О. сущности культуры // Избранное. Философия культуры. - М., 1995. Т.1. – С. 475-481.
- Кант И. Антропология с прагматической точки зрения. // Кант И. Собр. Соч.: В 8 т. М., 1994. Т.7. С. 18-20.
- Тиллих П. Теология культуры. // Тиллих П. Избранное. Теология культуры. - М., 1995. С. 237-242.
- Чехович. К. Потебня – український мислитель-лінгвіст. Філософія мови. // Україна: філософський спадок століть. Хроніка-2000.- Випуск 37-38. – К., 2000. – С. 442-461.

Література до т.3.

- Гердер И.Г. Идеи к философии истории человечества. // Гердер. И.Г. Идеи к философии истории человечества. – М., 1997. С. 441-442.
- Зиммель Г. Кризис культуры. // Зиммель Г. Философия культуры. – М., 1996. Т.1. С. 489-493..
- Шпенглер О. Закат Европы: В 2 т. - Новосибирск, 1993. - Т.1. С. 37-49, 69-70, 169-174, 198, 231-236, 248-255, 289-292, 397-398.

Література до т.4.

- Шубарт В. Европа и душа Востока. // Культурология: Хрестоматия. - М., 2000. С. 260-270.

Література до т.6.

- Бенедикт Р. Хризантема и меч: Модели японской культуры. – М., 2004. – 256 с.

Література до т. 8.

- Шпенглер О. Закат Европы. // Культурология: Хрестоматия. – М., 2000. С. 482-492.

Література до т. 9.

- Бердяев Н. Человек и машина. // Культурология: Хрестоматия. – М., 2000. С. 226-233.
- Гвардини Романо. Спаситель в мифе, откровении и политике. Теолого-политические раздумья. // Культурология: Хрестоматия. – С. 315-340.
- Гуссерль Э. Кризис европейского человечества и философия. // Культурология: Хрестоматия. С. 246-248.
- Джеджора О. Історія Європейської цивілізації. Частина 1. – Львів, 1999.
- Дейвіс Норман. Європа. Історія. – К., 2000. – 1463 с.
- Дюбі Ж. Доба соборів: Мистец. та сусп-во 980 – 1420 років. – К., 2003.
- Історія європейської ментальності / За ред. Петера Дінцелббахера. – Львів, 2004.
- Рассел Б. Історія західної філософії. – К., 1995.
- Сорокин П. Кризис нашего времени. // Сорокин П. Человек. Цивилизация. Общество. – М., 1992. С. 428-433.

Література до т.10.

- Войтович В. Українська міфологія. – К., 2002.
- Гончаренко І. Про національний характер. // Україна: філософський спадок століть. Хроніка-2000. - Випуск 37-38. – К., 2000. – С. 66-76.
- Митр. Іларіон (Огієнко І.). Візантійська культура й Україна.// Україна: філософський спадок століть. Хроніка-2000. - Випуск 37-38. – С. 117-128.
- Стебельський Б. Християнство і українська культура. // Україна: філософський спадок століть. Хроніка-2000. – К., 2000. Випуск 39-40. – С. 11-31.
- Шлемкевич М. Галичанство. Загублена українська людина. // Україна: філософський спадок століть. Хроніка-2000. – Випуск 39-40. – С. 289-339.
- Янів В. Ідеал української людини на підставі першоджерел літератури. // Україна: філософський спадок століть. Хроніка-2000. – Випуск 37-38. – С. 78-96.

Список підручників та навчальних посібників (2003-2004рр. видання).

- Європейська та українська культура в нарисах. - К., 2003.
- Кордон М.В. Українська та зарубіжна культура. Курс лекцій. - К., 2003.
- Кравець М.С., Семашко О.М., Піча В.М.. Культурологія. Навчальний посібник. – Львів - Магнолія, 2003.
- Культурологія: теорія та історія культури. Навч. посібник (за редакцією І.І. Тюрменко, О.Д. Горбула. - Київ, 2004.
- Подольська Є.А., Лихва В.Д., Іванова К.А. Культурологія: Навчальний посібник. - К., 2003.

- Шевнюк О.Л. Культурологія. Навчальний посібник. - К., 2004.